

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, дійсного члена (академіка) Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, Шепітька Валерія Юрійовича на дисертацію Чашницької Тетяни Григорівни за темою: «Ідентифікація особи за матеріалами відеозапису», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 – Право

Ступінь актуальності обраної теми. Дисертаційне дослідження Тетяни Григорівни Чашницької «Ідентифікація особи за матеріалами відеозапису» підготовлено з актуальної проблематики, яке має важливе значення як для криміналістики, так й судово-експертної практики. Інформатизація та технологізація суспільства передбачає впровадження останніх досягнень наукової думки в діяльність органів правопорядку та судово-експертних служб (організацій). На сучасному етапі розвитку криміналістики саме техніко-криміналістичний напрям пов'язаний із розробленням і впровадженням новітніх науково-технічних засобів, технічних прийомів, інформаційних технологій. Модернізація притаманна й судовій габітології (ідентифікації людини за ознаками зовнішності). Тому дослідження проблем виявлення, фіксації, збирання та використання матеріалів відеозапису з метою ідентифікації особи під час кримінального провадження є надто важливим (с. 17). Проблеми ідентифікації особи за допомогою матеріалів відеозапису набувають особливого значення в сучасних умовах російсько-української війни та вчинення воєнних та інших злочинів міжнародного характеру. Окреслені обставини засвідчують актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науковотехнічних розробок на період до 2021 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 року

№ 942; Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 779-р, і Плану заходів на 2021 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 331-р. Дослідження здійснено відповідно до Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р, і Плану заходів з її реалізації, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 693-р; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454; Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року та Плану заходів щодо її реалізації, затверджених розпорядженням КМУ від 12 липня 2017 р. № 482 р; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 року, протокол № 28) (с. 17, 18).

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 26 листопада 2019 року (протокол № 23) та зареєстровано Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 843, 2019 рік) (с. 18).

Мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження. Дисертантом правильно визначено мету дисертаційного дослідження, яка полягає у розробленні теоретико-правових засад ідентифікації особи за матеріалами відеозапису, формуванні науково обґрунтованих рекомендацій щодо підвищення ефективності ідентифікації особи під час розслідування кримінальних правопорушень (с. 18).

В цілому, поставлена мета дослідження зумовила постановку й вирішення таких завдань: 1) висвітлити основні етапи становлення криміналістичної ідентифікації особи за ознаками зовнішності, генезу використання її результатів

у кримінальному провадженні; 2) з'ясувати стан наукових досліджень щодо питань ідентифікації особи за ознаками зовнішності; 3) розглянути матеріали відеозапису як джерела доказової інформації у кримінальному провадженні; 4) проаналізувати матеріали відеозапису як об'єкти судової експертизи; 5) визначити організаційно-правові засади та особливості збирання та використання матеріалів відеозапису під час розслідування кримінальних правопорушень, надати рекомендації щодо оптимізації нормативно-правової бази в цій сфері; 6) окреслити можливості ідентифікації особи за її ходом, розробити практичні рекомендації щодо такої ідентифікації за матеріалами відеозапису, зокрема й отриманих з відеокамер дронів в умовах воєнного стану; 7) схарактеризувати стан автоматизації процесу ідентифікації особи за матеріалами відеозапису в Експертній службі МВС України, надати пропозиції щодо оптимізації цього процесу; 8) започаткувати практичні рекомендації щодо ідентифікації особи за матеріалами відеозапису Експертною службою МВС України та Державною міграційною службою МВС України; 9) сформулювати загальні положення методики ідентифікації особи за матеріалами відеозапису під час проведення судової експертизи, систематизувати стадії її проведення (с. 18, 19).

Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження дисертантом визначено правильно. *Об'єкт дослідження* – це діяльність, пов'язана зі збиранням та використанням матеріалів відеозапису в процесі ідентифікації особи під час розслідування кримінальних правопорушень (с. 19). *Предмет дослідження* – ідентифікація особи за матеріалами відеозапису (с. 19).

Новизна одержаних теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці досліджень, у якому на підставі опрацювання положень кримінального процесу, аналізу нормативно-правової бази та правозастосовної практики комплексно висвітлено теоретичні положення та розроблено практичні рекомендації щодо ідентифікації особи за матеріалами відеозапису та їх використання в

розслідуванні кримінальних правопорушень, сформульовано низку положень, висновків і рекомендацій, що дають змогу виконати комплекс завдань теоретико-прикладного характеру, зокрема, *вперше*: 1) сформульовано визначення поняття ідентифікації особи за матеріалами відеозапису як процесу ототожнення особи з використанням комплексу ознак зовнішності як статичних, так і динамічних, що сприятиме запобіганню кримінальним правопорушенням, їх розслідуванню на підставі відомостей про осіб, які можуть бути встановлені шляхом проведення судової експертизи за матеріалами відеозаписів, отриманих з камер спостереження і використані як доказ факту чи обставин, що встановлюють під час кримінального провадження; 2) запропоновано використовувати можливості ідентифікації особи за її ходом під час проведення судової експертизи; 3) запропоновано наукові підходи щодо ідентифікації особи за матеріалами відеозапису, отриманих з відеокamer дронів в особливих умовах; 4) сформульовано загальні положення методики ідентифікації особи за матеріалами відеозапису під час проведення судової експертизи, систематизовано стадії її проведення.

Окрім того, дисертантом *удосконалено*: 1) організаційно-правові засади та особливості збирання та використання матеріалів відеозапису під час розслідування кримінальних правопорушень, надано рекомендації щодо оптимізації нормативно-правової бази в цій сфері; 2) методичні підходи до ідентифікації особи за матеріалами відеозапису Експертною службою МВС України та Державною міграційною службою України.

У розглянутій дисертаційній праці *дістали подальшого розвитку*: 1) становлення криміналістичної ідентифікації особи за ознаками зовнішності, генезу використання її результатів у кримінальному провадженні; 2) використання АРМ для ідентифікації особи за матеріалами відеозапису в Експертній службі МВС України; 3) можливості використання матеріалів відеозапису як джерел доказової інформації у кримінальному провадженні; 4) підвищення доказової значимості матеріалів відеозапису як об'єктів судової експертизи (с. 21, 22).

Враховуючи викладене, необхідно підкреслити, що дисертація Т. Г.

Чашницької є значущою не лише з позицій науки, а й з точки зору практичної діяльності (слідчої, детективної, експертної) щодо збирання, використання та дослідження матеріалів відеозапису. Елементи наукової новизни визначені автором коректно, їх кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Результати дисертаційного дослідження опубліковані в фахових виданнях України та зарубіжних країн, також були подані у вигляді доповідей та повідомлень на науково-практичних конференціях та інших заходах. Публікації повністю відображають та вирішують завдання рецензованого дисертаційного дослідження. Основні положення та висновки дисертації відображено у 5 наукових та навчально-методичних публікаціях, з яких - 4 статті у журналах, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття в іноземному науковому виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі даних Web of Science, 9 тез наукових доповідей, опублікованих за результатами участі в науково-практичних конференціях (с. 9-11, 23, 24, 222-224).

Значення отриманих результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Є всі підстави вважати, що результати дисертаційного дослідження Т. Г. Чашницької характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Сформульовані у роботі пропозиції мають сприяти підвищенню ефективності слідчої (детективної) та експертної діяльності.

Положення, висновки, пропозиції та рекомендації наукового дослідження використовуються в:

– *правозастосовній діяльності* – під час підготовки нормативно-правових та методичних документів (методичних рекомендацій) (акт впровадження Чернівецького НДЕКЦЕ МВС України від 15 травня 2023 року, акт впровадження Чернівецького районного управління поліції ГУНП в Чернівецькій області від 30 серпня 2023 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності», підвищення кваліфікації експертів Експертної служби МВС

України, слідчих, дізнавачів, спеціалістів-криміналістів Національної поліції та інших категорій практичних працівників, підготовки навчально-методичних праць (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 12 квітня 2023 року).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації визначається методологічними засадами проведеного дослідження. Ґрунтуючись на наукових поглядах, автор використав цілу низку загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема: методів формальної логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування); спеціально-правові методи (порівняльно-правовий, історико-правовий), системно-структурний метод, метод системного аналізу, статистичний, соціологічний та ін. Відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, в дисертаційній роботі вказано, які саме методи використано під час підготовки кожного з підрозділів дисертації (с. 19, 20).

Належний ступінь обґрунтованості та достовірності висновків (результатів) дослідження підтверджується його *емпіричною базою*. Емпіричну базу дослідження складають статистичні й аналітичні матеріали МВС України, Експертної служби МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора за 2017-2023 роки; дані, отримані внаслідок вивчення 170 вироків судів з кримінальних проваджень, 76 кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких здійснювалося протягом 2019-2023 років з використанням матеріалів з камер відеоспостереження та проведення судової портретної експертизи (Волинська, Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Одеська області, м. Київ); результати анкетувань 220 слідчих та дізнавачів Національної поліції України й 49 експертів Експертної служби МВС України (Житомирська, Львівська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська області та м. Київ). Також було використано власний досвід автора, набутий під час роботи в експертних підрозділах протягом 1997-2021 років (с. 20).

Позитивним є те, що в додатках до дисертації розміщено узагальнені результати анкетування слідчих та дізнавачів органів Національної поліції,

експертів Експертної служби МВС України та суддів судів загальної юрисдикції, а також результати аналізу вироків суду, в яких доказами були матеріали відеозаписів (с. 207-211).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження були обговорені та оприлюднені у 9 доповідях і повідомленнях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: Систематизація українського та європейського законодавства в сучасних реаліях (Arad, Romania 28-29 december 2019); Теорія та практика судово-експертної діяльності (Київ, 27 листопада 2019); Актуальні питання криміналістики (Київ, 20 грудня 2019); Теорія судової експертизи і криміналістики (Київ-Маріуполь, 27 лютого 2020); Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу (Київ, 19 листопада 2020); Актуальні питання судової експертизи і криміналістики (Харків, 15-16 квітня 2021); Судово-експертна діяльність в Службі безпеки України: актуальні питання теорії та практики (Київ, 31 березня 2021); Актуальні проблеми науки та практики у світлі євроінтеграційних процесів (Львів, 19 травня 2022); Роль юридичної науки у становленні нового світового порядку у воєнний і післявоєнний час (Львів, 29-30 липня 2022) (с. 22, 23).

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура дисертації відповідає поставленим у роботі завданням. Наукова праця має логічну побудову та зорієнтована на досягнення мети дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступ, трьох розділів, що мають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (157 найменувань на 17 сторінках) і додатків на 14 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 224 сторінки, із них основний текст – 188 сторінок.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мету і завдання роботи, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, окреслено емпіричну базу дослідження, зазначено відомості про апробацію результатів дослідження та його практичне значення,

вказано публікації автора та надано дані про структуру та обсяг дисертації (с. 15-24).

У першому розділі дисертації «Теоретико-правові засади ідентифікації особи за матеріалами відеозапису» приділено увагу визначенню основних етапів криміналістичної ідентифікації особи за ознаками зовнішності, здійснено аналіз матеріалів відеозапису як джерела доказової інформації у кримінальному провадженні, а також як об'єкта судової експертизи (с. 25-49).

У цій частині роботи запропоновано історичний екскурс у проблему ідентифікації людини за ознаками зовнішності, визначено роль окремих вчених-криміналістів та інституцій у формуванні наукового напрямку щодо ідентифікації особи за матеріальними зображеннями. Пропонується авторське визначення поняття ідентифікації особи за матеріалами відеозапису як «процес ототожнення особи з використанням комплексу ознак зовнішності, як статичних, так і динамічних, що сприятиме запобіганню кримінальним правопорушенням, їх розслідуванню на підставі відомостей про осіб, які можуть бути встановлені шляхом проведення судової експертизи за матеріалами відеозаписів, отриманих з камер спостереження і використані як доказ факту чи обставин, що встановлюють під час кримінального провадження» (с. 30, 51).

У дисертації констатовано, що матеріали відеозапису виступають у кримінальному провадженні джерелами доказової інформації. При цьому, розвиток комп'ютерних технологій та техніки відеозапису пов'язаний із необхідністю роботи з електронними (цифровими) доказами (с. 39, 40). Підкреслено можливість використання інформації (відеозаписів), що зберігається на відеореєстраторах, нагрудних відеокамерах тощо (с. 43-49).

У другому розділі дисертації «Організаційно-правові засади використання матеріалів відеозапису» проведено аналіз методів та прийомів збирання матеріалів відеозапису у кримінальному провадженні, розглянуто матеріали відеозапису як джерела криміналістично значущої інформації про особу, визначено напрями запровадження досвіду інших країн світу у сфері ідентифікації особи за матеріалами відеозаписів (с. 53-100).

У цьому розділі дисертаційного дослідження звернуто увагу на особливості виявлення та фіксації об'єктів відеозапису під час проведення огляду, обшуку та інших слідчих (розшукових) дій, а також оперативно-розшукових заходів. Дисертант констатує, що досягнення інформаційно-телекомунікаційних технологій дозволили створити у складі Інформаційного порталу Національної поліції України сучасну та актуальну, інформаційну підсистему «СЛІД». До інформаційної підсистеми «СЛІД» вноситься інформація про об'єкти, що були вилучені під час проведення слідчих (розшукових) дій, відповідальними особами органів досудового розслідування поліції після проведення її оцінки на предмет наявності комплексу ідентифікаційних ознак керівником підрозділу криміналістичного забезпечення органу досудового розслідування поліції (такою особою на цей час є спеціаліст-криміналіст, який включається у склад слідчо-оперативної групи) (с. 60).

У роботі зроблено висновок, що як джерела криміналістично значущої інформації сьогодні широко застосовуються сучасні інформаційні системи. В інформаційних системах накопичується різноманітна інформація про певні об'єкти. Це можуть бути установчі та біографічні дані про осіб, відомості, що характеризують властивості та ознаки об'єкта, його фото- та відеозображення, різноманітна інформація про минуле об'єкта та його зв'язки з іншими об'єктами, а також будь-яка інша інформація, що може бути корисною у подальшому користувачеві для вирішення певних завдань (с. 66).

Автором також розглянуто порядок отримання інформації з систем відеоспостереження і можливість використання відеоінформації в доказуванні у кримінальному провадженні (с. 53-64). На думку дисертанта, відеозапис має значні переваги серед інших засобів доказування, що використовуються в кримінальному провадженні, оскільки він містить достовірну й наглядну інформацію, повну фіксацію відповідних подій та їх учасників, а також зображення осіб, яких необхідно встановити (с. 70).

У третьому розділі дисертації «Особливості проведення ідентифікації за матеріалами відеозапису» досліджено методику ідентифікації особи за

матеріалами відеозапису під час проведення судових експертиз, визначено перспективи застосування програмно-технічних комплексів та автоматизованих робочих місць для ідентифікації особи за матеріалами відеозапису в органах виконавчої влади (на прикладах ДНДЕКЦ МВС України), а також розглянуто організаційно-правові аспекти використання матеріалів відеозапису, отриманих з відеокамер різних відомств та установ в особливих умовах (с. 103-180).

Під час розроблення методики щодо ідентифікації особи за матеріалами відеозапису дисертант звернувся й до встановлення особливостей оформлення результатів експертного дослідження в експертному висновку, докладно описав вимоги стосовно кожної частини такого висновку (вступної, дослідницької та заключної частин) (с. 113-115).

Значний інтерес являє розгляд у роботі питань щодо застосування програмно-технічних комплексів та автоматизованих робочих місць. При цьому автоматизовані інформаційно-пошукові комплекси для ідентифікації особи мають забезпечувати можливість введення, накопичування та автоматизованого пошуку невербальної інформації (с. 148). На думку автора, найбільш популярний засіб відеоаналітики - система розпізнавання осіб. Ідентифікація особи здійснюється за принципом пошуку збігів із зображенням особи, що містяться в базі даних (с. 149). Програми для розпізнавання обличч працюють за таким алгоритмом: Етап 1. Система автоматично визначає (виявляє) обличчя особи на зображенні (відео, фотозображенні); Етап 2. Здійснення аналізу ознак рис обличчя, наприклад, форми носа та ін.; Етап 3. Визначення обличчя у цифровій формі (дані результати аналізу обличчя перетворюються у цифровий код), яка є індивідуальна для кожної особи; Етап 4. Пошук збігів з іншими зображеннями осіб, що містяться в базі (с. 149).

Таким чином, виходячи з аналізу основної частини дисертаційного дослідження, можливо дійти висновку, що мета дисертаційної роботи була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею. Запропоновані матеріали дисертації достатньо повно відображені в наукових публікаціях автора. Дисертаційне дослідження підготовлене державною мовою.

До оформлення дисертації у офіційного опонента принципових зауважень немає.

Висновки повністю відповідають отриманим результатам, завданням та меті дисертаційного дослідження.

Список використаних джерел складається з 157 посилань на реферовані джерела у вітчизняних та міжнародних виданнях.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Вивчення змісту дисертації свідчить і про окремі положення, які мають дискусійний характер або вимагають додаткового обґрунтування під час захисту. Зокрема:

1. У підрозділі 1.2. «Матеріали відеозапису як джерело доказової інформації у кримінальному провадженні» автор звертається до аналізу понять «інформація», «докази» та «доказова інформація» (с. 35-39) і лише згадує про існування електронних (цифрових) доказів (с. 40). На нашу думку, цифрові докази вимагають новітніх підходів до їх збирання, зберігання, використання та дослідження під час доказування у кримінальному провадженні. Використання цифрової інформації (цифрових доказів) набуває першорядного значення в умовах здійснення повномасштабної війни Росії проти України. Існують особливості використання цифрової інформації в розслідуванні воєнних та інших міжнародних злочинів. У цьому відношенні важливого значення набувають положення «Протоколу Берклі» (The Berkeley Protocol on Digital Open Source Investigations), які містять поради щодо фіксації цифрових доказів (цифрової інформації). Він окреслює мінімальні стандарти для пошуку, збирання, зберігання, перевірки та аналізу відкритих джерел. Інформація у відкритому доступі може надавати підказки, підтримувати результати розвідки та слугувати доказом у судах.

2. На с. 55-57 дисертації автором розглянуто способи збирання доказів, визначено слідчі (розшукові) дії, за допомогою яких відбувається виявлення, сприйняття та фіксація інформації, відображеної в об'єктах відеозапису. Дисертант дослідив тактичні особливості проведення таких слідчих (розшукових) дія, як огляд місця події, обшук, тимчасовий доступ до речей та

документів, допит. У даному аспекті доцільно було б звернутися й до негласних слідчих (розшукових) дій, які пов'язані із отриманням відеоматеріалів: аудіо-, відеоконтроль особи, аудіо-, відеоконтроль місця, спостереження за особою, річчю або місцем, зняття інформації з електронних інформаційних систем, негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження та ін.

3. У дисертаційному дослідженні значна увага приділена об'єктам судової експертизи (об'єктам дослідження) (підрозділ 1.3.). При цьому дисертант справедливо наголошує на тому, що об'єкти дослідження необхідно розуміти «як будь-які матеріальні носії інформації» (с. 43). У цьому аспекті дисертант докладно розглядає можливості використання відеореєстраторів (портативних (нагрудних), відеореєстраторів у службовому автомобілі, стаціонарних систем) та здійснення за їх допомогою відеозаписів (с. 43-49). Однак об'єктами експертного дослідження в сучасних умовах все більше стають комп'ютерні системи, додатки до смартфонів, планшетів тощо, де може міститися певна відеоінформація. Тому, на наше переконання, таким об'єктам доцільно було б приділити більше уваги.

4. Окрема увага в дисертації приділена методиці ідентифікації особи за матеріалами відеозапису під час проведення судових експертиз (с. 103-135). У цій частині роботи автор звертається до розгляду широкого кола проблемних питань щодо сутності, мети, порядку, об'єктів, стадій, а також підготовки та призначення портретної експертизи за матеріалами відеозапису. Разом із тим структура експертної методики має охоплювати, в першу чергу, систему методів дослідження. На такі методи вказує й автор дисертаційного дослідження (методи зіставлення (6 методів); візуальне зіставлення за ознаками зовнішності (з наступною розміткою ознак); зіставлення з використанням масок; зіставлення за допомогою накладання координатних сіток; зіставлення відносних величин; зіставлення на біологічну асиметрію; зіставлення за допомогою аплікацій; методи суміщення (2 методи); методи накладання (2 методи) тощо) (с. 133, 134, та ін.). На с. 103 дисертації автор вказує про існування в Україні «Реєстру методик проведення судових експертиз», в якому зареєстрована окрім інших й «Методика ідентифікації особи за ознаками зовнішності за матеріальними

зображеннями», яка передбачає ототожнення особи за фотографією (розроблена у 2013 році). Виникає питання, яка має бути структура експертної методики і з яких елементів вона має складатися?

5. Викликає певний науковий інтерес підхід дисертанта до розгляду проблем щодо застосування програмно-технічних комплексів та автоматизованих робочих місць для ідентифікації особи за матеріалами відеозапису (с. 146-161). При цьому значна увага у цій частині роботи була приділена питанням ідентифікації та верифікації осіб, використанню програмно-апаратного комплексу розпізнавання обличчя у Державній міграційній службі України (с. 152-161). Однак, на нашу думку, недостатньо дослідженими залишилися питання щодо створення та функціонування автоматизованих робочих місць судового експерта (АРМ-експерта).

6. У дисертаційному дослідженні достатньо уваги було приділено проведенню судової портретної експертизи. Уявляється, що доцільно було б звернутися й до проблем проведення інших судових експертиз, які пов'язані із дослідженнями відеоматеріалів (зокрема, експертиз відео-, звукозапису, комп'ютерно-технічних експертиз, експертиз телекомунікаційних систем та засобів). Окрім того, процеси ідентифікації особи за відеоматеріалами можуть відбуватися й під час проведення такої слідчої (розшукової) та судової дії, як пред'явлення особи для впізнання.

Підсумовуючи викладене вище, необхідно зазначити, що більшість вказаних пропозицій та зауважень є дискусійними і не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої наукової праці.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Чашницької Тетяни Григорівни є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота Чашницької Тетяни Григорівни «Ідентифікація особи за матеріалами відеозапису» відповідає спеціальності 081 Право та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та

доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Чашницька Тетяна Григорівна, на підставі публічного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**професор кафедри криміналістики
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
дійсний член (академік) Національної академії
правових наук України**

Валерій ШЕПІТЬКО

*Підпис проф. В. Шейткова
засвідчує*

Внешній секретар Юрій Володимир Лебедь